

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. מר כיון דמסיק בהו זוזי.....2
- ב.האי מאן דמסיק זוזי דריביתא בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גריוי בזוזא בשוקא ויהיב ליה איהו חמשה ... חמשה מפקינן מיניה דמעיקרא בתורת ריביתא אתאי לידיה.....3
- ג. האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא בחבריה ויהיב ליה גלימא בגוייהו ... גלימא מפקינן מיניה מאי טעמא כי היכי דלא לימרו ... גלימא דריביתא הוא.....4
- ד.האי מאן דמסיק תריסר זוזי דריביתא בחבריה ואגר ליה חצר דמתגרא בעשרה ואוגריה נהליה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקינן מיניה ... משום דאמר ליה סברת וקבלת 5
- ה. מרבין על השכר ואין מרבין על המכר.....6
- ו. כיצד השכיר לו את חצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה ואם של חודש בחודש סלע לחודש מותר.....6
- ז. מכר לו את שדהו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שלך באלף זוז אם לגורן בשנים עשר מנה אסור ... מרשא שרי.....8
- מכירה בתשלומים.....9
- ח.אמר רב פפא מרשא דידי ... זיל בתר דידהו דאילו הוו זוזי הוו שקלי כי השתא השתא דלית להו זוזי שקלי כיוקרא דלקמיה.....11
- ט. אמר רב חמא מרשא דידי ודאי שרי מאי טעמא ניהא להו דליקן ברשותי דכל היכא דקא אזלי שבקי להו מכסא ונקוט להו שוקא.....12
- י. מכר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות ושול את שלך אסור.....13
- יא. הלוחו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו.....14
- יב. פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור זוזך.....15
- יג. פעמים ששניהם אסורין דאמר ליה לכי מייתית קני מעכשיו פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לכי מייתית קני פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוזאי להו הלואה גבך.....15
- יד.משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לכשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשוייהן מותר.....16
- טו. מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור לכשיהיו לך מעות אחזירם לך מותר.....17

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

טז. סיפא דאמר ליה מדעתיה.....19

דף סה.

א. מר כיון דמסיק בהו זוזי

המלוה מעות לחבירו¹ אף על פי שהלוהו סתם ולא התנה עמו כלום, לא יעשה מלאכה בעבדו אפילו אם הוא הולך בטל², למרות שהתוקף עבדו³ של חבירו ועשה בו מלאכה ולא בטלו ממלאכה אחרת שאמור לעשות לאדונו פטור, שנוח לו לאדם שלא ילמד עבדו דרכי הבטלה. כאן נראה כרבית⁴ שבשביל מעותיו הבטלות אצלו הוא עושה ודומה לריבית. וכל מה שאסור בחצר לעיל דף סד: אסור בעבד.

ודוקא דבר של פרהסיא⁵ כגון לדור בחצירו של הלוה כדלעיל דף סד: או לעשות מלאכה בעבדו אסור, או לקנות לו מצוה בבית הכנסת⁶. אפילו היה הלוה והמלוה אוהבים זה לזה ואנו אומדים שגם ללא הלוואה היה עושים כן אסור.

ולכן אסור להשאילו בית לדור בו אפילו הוא בענין שזה לא חסר וזה לא נהנה כגון שהבית אינו עומד להשכירו והמלוה יש לו בית אחר שיוכל לדור בו בחנם, ולא יצטרך לשכרו ואפילו הם אוהבים זה לזה מעולם בענין שהיה משאילו בית אם היה צריך לו לפני ההלוואה אסורים אחר ההלוואה מפני שהוא דבר של פרהסיא ונראה לכל ואין הכל יודעים שהיו אוהבים כן זה לזה מקודם ונראה להם כרבית. אולם אם אינו פרהסיא כגון שהעבד עושה מרצונו עבור המלוה מותר⁷.

¹ שו"ע ונו"כ קסו א

² עי' בכנה"ג בהנחות הטור אות א' שכ' מתשו' מהרי"ט חלק א' סי' ט' ותשו' מהרשד"ם חיו"ד סי' ס"א דה"ה שלא יקנה ממנו דבר ביותר משוויו (ר"ל שלא יקנה הלוה מהמלוה שום דבר וישלם לו יותר משוויו) עיין שם ועי' בשלחן גבוה ס"ק ד' שהביאו וכ' דה"ה שהמלוה לא יקנה מהלוה שום דבר בפחות משוויו עיין שם.

³ שו"ע ונו"כ שסג ד

⁴ ט"ז א

⁵ שו"ע ונו"כ קס ז מובא בש"ך קסו א

⁶ ש"ך שם מהמהרש"ל

⁷ עיין ברית יהודה פרק י הערה יב שהביא כן מהבית דוד וכתב שם לולי דבריו היה נראה שמותר בלא"ה דעבד אדעתא דנפשיה עבד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אם היה כבר דר⁸ בביתו של הלוח בחינם קודם ההלואה מדעתו של הלוח, י"א שמותר גם לאחר ההלואה, אם גם עתה הוא מדעתו⁹. ויש מתירים¹⁰ אפילו שלא מדעתו אם היו אוהבים ורגילים ליהנות זה מזה גם שללא מדעת.

וכן ה"ה בעבדו ושפחתו כשדרך הוא להשאיל עבדו ושפחתו בין אוהבים לעשות מלאכתו בפרט בשבתות להדליק נרו ואשו אף על פי שלא הלוהו¹¹.

בשאר דברים שאינם של פרהסיא¹² מותר למלוה ליהנות מן הלוח בכל מה שהיה רגיל¹³ להנותו קודם ההלואה אפילו בדבר שזה נהנה וזה חסר, ואפילו ללמד את המלוה עצמו בחנם מותר אם היה רגיל ללמדו קודם לכך¹⁴. ובלבד שלא יתכוין עתה ליהנות משום ההלואה כשכר על ההלואה.

גם אם לא היו רגילים אך אוהבים זה לזה ואנו אומדים שהיה מהנו אף בלא ההלואה מותר. ובלבד שיהא מדעת הלוח אבל שלא מדעתו אסור.

אם לא היה רגיל וגם אין אומדנא שהיה מהנו אפילו בסתם ואפילו הנאה מועטת אסורה.

ב. האי מאן דמסיק זוזי דריביתא בחבריה וקא אזלי חטי ארבעה גריזי בזוזא בשוקא ויהיב ליה איהו חמשה ... חמשה מפקינן מיניה דמעיקרא בתורת ריביתא אתאי לידיה

⁸ שו"ע הרב שם יא

⁹ שכיון שעבשיו עושה בלי רשות נראה כעושה בשביל ההלואה שהלוהו שסומך עליה שבשבילה יסבלו הבעלים. שו"ע הרב שם יב

¹⁰ שו"ע הרב שם

¹¹ דרכ"ת שם ג משלחן גבוה

¹² עיין ברית יהודה שם הערה יג שחידש שדוקא דבר שעיקרו הוא בפרהסיא כגון הנזכר כאן אבל שאר דברים שאין עיקרם בפרהסיא אין צריך לעשותם בצינעא. ולכן מותר לו ללמדו תורה וכדומה ועיי"ש שהקשה שהרי בדרך כלל הוא בצינעא היא כדאיתא ב"ב מב. מאן דיוזף בצינעא יוזף. וכן השכר שמעלהו לא בפרהסיא הוא ות"י שבהנאה המפורסמת לכל אפשר שיחקרו אחר סיבת הדבר ומילתא דעבידא לאיגלווי הוא.

¹³ בשו"ת מעשה אברהם חיו"ד סי' ל"ט עמד על המחקר עד כמה הוי השיעור שיהא מקרי רגיל להשאילו והביא מדברי הכנה"ג דבפעם ופעמים לא מקרי רגיל ובע"כ בעינן שיהיה רגיל להשאילו כמה פעמים עיין שם באורך.

¹⁴ שו"ע הרב יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לוח שהיה¹⁵ חייב למלוה מאה ברבית, ונתן למלוה סחורה השוה יותר מכך בתורת הרבית, למרות שהמקח קיים, יש להוציא מהמלוה את כל הסחורה, או שווי הסחורה, כדי שלא יהנה¹⁶ מאותה תוספת של רבית.

נחלקו הפוסקים כאשר המלוה התנה עם הלוח שיתן לו חפץ בתורת רבית קצוצה ונטל המלוה את החפץ, וכעת נתחייב להשיב את הרבית כדין רבית קצוצה היוצאה בדיינים, אם מחוייב להשיב את החפץ עצמו או שיכול להשיב את דמיו, דעת המשנה למלך¹⁷ שמחוייב להשיב את החפץ. אולם דעת האבני מילואים¹⁸ והשער המלך שיכול להשיב את דמיו.

עוד נחלקו הפוסקים כאשר התנו מעיקרא על רבית קצוצה של חפץ, ונתן הלוח למלוה את החפץ ונתחייב המלוה להשיבו וכעת הוזל החפץ, אם יכול להשיב לו את החפץ כמות שהוא, או שחיוב המלוה הוא לשלם את שווי של החפץ, דעת החזו"א¹⁹ שאם התנו מעיקרא לתת חפץ ברבית יכול המלוה להשיב את החפץ כמות שהוא, ואם התנו מעיקרא לשלם דמים ונתן הלוח חפץ מחוייב המלוה להשיב את שווי הדמים של שעת ההלוואה גם אם כעת הוזל החפץ או הוקר, אולם דעת החזו"ד²⁰ וכן נראה שבכל מקרה חיוב המלוה אינו אלא לשלם את שווי של החפץ בדמים ואפי' אם כעת הוקר החפץ או הוזל.

ג. האי מאן דמסיק ארבעה זוזי דריביתא בחבריה ויהיב ליה

גלימא בגוייהו ... גלימא מפקינן מיניה מאי טעמא כי

היכי דלא לימרו ... גלימא דריביתא הוא

¹⁵ שו"ע ונו"כ קסא ה

¹⁶ שהרי אם לא היה מקבל הרבית לא היה מגיע לו הנאה ממקח זה, רק מחמת הרבית בא לידי הנאה מהמקח זה, לכן צריך להחזיר חמש מדות כדי שלא יהנה. חו"ד שם ט

¹⁷ עיין במל"מ פ"ח מה"מ דין ט"ו שכתב נראה שמי שהלוה לחבירו, ונתן לו הלוח חפץ (ר"ל שאינו מסויים) ברבית שצריך להחזיר לו החפץ, ואינו יכול המלוה ליתן לו דמיו דדוקא בשקצין עמו בדמים ואח"כ נתן לו חפץ בשביל הדמים אז הוא דאמרינן המקח קיים ויחזיר הדמים אבל כשלא קצין צריך להחזיר לו החפץ בעצמו שהרי הלוקח לא קנאו והמוכר לא מכרו ולענין יוקרא וזולא (ר"ל היבא שהמקח קיים) כגון שבשעה שנתן לו החפץ היה שוה יותר מעכשיו יש ללמוד זה מגזל דקיי"ל שמשלם כשעת הגזלה ע"ש ועיין בשעה"מ פ"ה מהל' אישות דין ט"ו שהשיג עליו ודעתו דאפילו כשהתנה לתת החפץ ברבית יכול להחזיר הדמים. ועיין במחנה אפרים בדיני רבית סי' ב' בד"ה עוד שכו' וז"ל עוד נלענ"ד רוזני דרביתא אף אחר שבאו ליד המלוה לא קנאם וצריך להחזיר אותם דמים עצמם או אותו בגד עצמו שלקח ברבית והביא כמה ראיות לזה עיין שם באורך.

¹⁸ סי' כח

¹⁹ יו"ד ע ס"ק ב

²⁰ קסא י

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

מלוה שקיבל ברבית גלימה או כל דבר מסויים שניכר שהוא של הלוה, מחוייב להחזיר את החפץ עצמו ואינו מספיק להשיב את דמיו²¹. אולם בגד שאינו נכיר בייחודו אינו דבר המסויים²².

ד. האי מאן דמסיק תריסר זוזי דריביתא בחבריה ואגר ליה חצר דמתגרא בעשרה ואוגריה נהליה בתריסר כי מפקינן מיניה תריסר מפקינן מיניה ... משום דאמר ליה סברת וקבלת

לוח שנתחייב למלוה סכום מסויים ברבית, והמלוה נתרצה לקבל פחות מכך²³ בתורת אותו הסכום, כשמוציאים מהמלוה את הרבית, מוציאים ממנו את כל שווי הסכום הראשוני²⁴.

נהלקו הפוסקים אם דין זה נאמר רק בשכירות כאשר שכר המלוה מהלוה את החפץ בתורת יותר משוויי האמיתי, וכעת אינו יכול להחזיר את מה שנשתמש כבר, אבל היכא שקנה המוכר מהקונה חפץ בתורת יותר משוויי האמיתי יכול המלוה להחזיר ללוה את החפץ כמות שהוא, ואינו מחוייב ליתן

²¹ שו"ע ונו"כ שם י למרות שגם בזה מעיקר הדין המקח קיים אלא שלא יאמרו הגלימא שלבוש בה רבית הוא ובגולי תרומה מסתפק שאולי לא יועיל בזה מחילת הלוה, ובכנה"ג הגה"מ אות מג כתב שימכרנה לאחר והמעות לעצמו שהרי כבר מחל לו. אולם בחו"ד יג כתב ואם נתרצה הלוה ליקח הדינר רשאי. וצ"ל כמש"כ במל"מ סוף פ"ח שאין לזות שפתיים כיון שמותר לו למכור הבגד ולא נאסר בזה שבא פעם אחת חלידיו באיסור.

²² בקית יהודה פרק ה הערה לה

²³ ובענין שאין בו אונאה א"נ בסבור וקיבל. פרישה וכנה"ג שם אות מ"ו

²⁴ ע"י בכנה"ג שם אות מ"ה שכ' מהגד"ת דזה דוקא בחפץ וכלי שאינה מסויים דאז אמרינן דכיון דמחזיר לו הדמים אמרינן ליה סברית וקבילת ולפיכך מחזיר כל הדמים והמלוה מחזיק בחפץ נמו שהתנה אבל בכלי מסויים כמו כסות ששוה ג' ונתנו הלוה למלוה בד' של רבית שהי' חייב לו כי מפקינן מיניה לא מסתבר דמפקינן מיניה גלימא נופיה ועוד דינר אחר נוסף עליו דמסתייה ללוה דלשקול מה דיהוב ותו לא דמצי אמר ליה טול מעות או הכלי כמו שנתת לי עכ"ד ועי' בס' מקור מים חיים סוף סי' זה שהביא ג"כ דברי הגד"ת בזה וכ' שהוא דין מחודש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

לו את מלא הסכום, וכך סובר הפרישה²⁵. אולם דעת הט"ז²⁶ שגם בכה"ג מחוייב המלוה להשיב את מלא הסכום ללוה.

ה. מרבין על השכר ואין מרבין על המכר

אע"פ²⁷ שאסרה תורה לקחת רבית על הלואה, אולם על שכירות מותר לאדם לדרוש תשלום.

ושורש החילוק בין שכירות להלואה הוא שבהלואה החפץ שייך למקבל ושליו הוא, ומה שדורש המלוה תשלום על ההלואה הוא רק שכר עבור המתנת מעותיו ואת זה אסרה תורה, אולם בשכירות אין החפץ ברשות המקבל אלא ברשות הנותן, ונמצא שהתשלום שדורש המשכיר אינו בשכר המתנת מעותיו אלא עבור עצם השימוש בחפציו והריוח הוא מפירות ממונו ולכן מותר לדרוש על כך שכר.

ו. כיצד השכיר לו את חצרו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה ואם של חודש בחודש סלע לחודש מותר

מותר לאדם²⁸ להשכיר בית לחבירו או קרקע ולומר לו אם תשלם לי הכל בתחילת השכירות המחיר הוא מאה לחודש ואם תשלם מדי חודש בחודשו המחיר מאה חמישים ואם תשלם בסוף השכירות המחיר הוא מאתיים. וטעם

²⁵ שם ס"ק מז שבמכר אינו חייב להחזיר יותר מה שקיבל ובה"י מהרא"ל כתב דאמרינן שמחל לו המלוה ההפרש בין מה שקצף עמו לבין שווי החפץ

²⁶ "ק ועיין ערך ש"י סעי' י ד"ה ובמביט

²⁷ עיין שו"ע הרב מז

²⁸ שו"ע ונו"כ קעו ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

ההיתר הוא משום ששכירות אינה משתלמת²⁹ אלא לבסוף³⁰. וממילא זמן החיוב הוא בסוף השכירות ונמצא שהתשלום האמיתי הוא מאה חמישים בסוף החודש או מאתיים בסוף השכירות, ובמקרה זה אין צורך שהשוכר ייכנס מיד³¹.

במקרה זה³² אין להתיר אלא כאשר המשכיר מפרש לשוכר שני מחירים קודם שהחזיק השוכר בקרקע, אולם אחר שהחזיק השוכר בקרקע וקנה באחד מדרכי ההקנאה ונתחייב לשלם את המחיר הראשוני מיד, ואינו יכול לחזור בו, אסור למשכיר לומר לו שאם ישלם בסוף השכירות ישלם יותר³³. וזהב"י מסתפק אי הוי רבית קצוצה. אולם אם יכולים בהסכמה לבטל את החוזה מכן ולהבא הרי זה כמתנה מחדש קודם שנתחייב ומותר כנזכר³⁴.

וכן אין להתיר אם התנו שבסוף תקופת השכירות ישלם מחיר מסוים ואם ימתין יותר מלשלם ישלם יותר³⁵.

ונחלקו הפוסקים כאשר נסתיימה תקופת השכירות ונתחייב השוכר לשלם, ופירש לו המשכיר שאם יאחר לשלמו יוסיף לו בדמי השכירות. לדעת הט"ז³⁶ הוי רבית קצוצה. אך לדעת הש"ך³⁷ גם מקרה זה כלול בספיקו של הב"י.

²⁹ למרות שישנה לשכירות מתחילה ועד סוף כמבואר בקידושין מה. ונפסק ב שו"ע ונו"כ אבעה"ז כח ז היינו ששם שכירות חל ע"כ פרוטה ופרוטה כיון דישנו לשכירות מתחלה ועד סוף אבל אם לא היה השכירות אלא בסוף לא היה נעשה מלוה כלל ולא היה חל שם שכירות עד שיתן לידה החפץ כן הוא בפרש"י והר"ן. ב"ש שם לח

³⁰ אבל במכר כשקונה החפץ הרי מתחייב לתת דמיו מיד ואם אינו משלם יש כאן המתנת מעות מצד המוכר שלא קיבל מעותיו ואם כשישלם יתן יותר ממה שהיה חייב בעת שהתחייב אם כן נראה זה כרבית שהרי בגלל המתנת המעות התייקר.

³¹ נקדה"כ על הט"ז ז שו"ע הרב טז

³² שו"ע ונו"כ ורמ"א שם

³³ שהרי כבר נתחייב לו ואם יוסיף בשכרו כדי שישלם בסוף הרי זה ממש המתנת מעות כדין מכר

³⁴ ברית יהודה פרק כו הערה ד מהדרכ"ת בשם ספר חרדי דעה

³⁵ רמ"א שם

³⁶ ס"ק ה

³⁷ נקדה"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נחלקו הפוסקים אם ההיתר בשכירות אמור, גם כאשר ידוע לכל שהמחיר האמיתי של השכירות הוא המחיר הראשוני, והמחיר השני שדורש ממנו בסוף השכירות הוא מחיר גבוה ממחיר השוק³⁸. והמיקל בזה יש לו על מי לסמוך³⁹.

עוד נחלקו הפוסקים במקום שהמנהג הוא לשלם בתחילת השכירות אם גם בכה"ג נאמר ההיתר לפרש שני מחירים. יש אוסרים⁴⁰ בזה. ויש מתירים⁴¹.

כיוצא בזה⁴² בשכירות אדם בין בשכיר יום בין בקבלן⁴³ מותר להתנות עמו שאם יתן שכרו בסוף תקופת שכירות יתן לו מאה ליום, ואם יקדים לו שכרו מעכשיו יתן לו מאה חמישים ליום, אולם אסור להקדים שכר המלאכה לאומן כדי שיעשה לו בזול, מפני שנראה כמלווה לו היום כדי שיוזיל לו בשכרו, שכיון שהאומן יכול לחזור בו מן הדין שלא לעשות כלל המלאכה לבעל הבית והמעות שקבל ממנו הן חוב עליו, הרי זה כהלואה בין שעושה בקבלנות בין שהוא שכיר יום ומקדים לו השכר לפני היום שעושה בו.

אבל ביום שעושה בו מותר להקדים לו כדי שיעשה בזול, אם מתחיל במלאכה מיד, אף על פי שגומרה בסוף היום או לסוף כמה ימים ואפילו הוא שכיר שנה, ושכירות אינה משתלמת אלא לבסוף וזה הקדים לו כדי שיוזיל לו בשכרו, אין בזה משום רבית כלל⁴⁴.

ז. מנר לו את שדהו ואמר לו אם מעכשיו אתה נותן לי הרי היא שלך באלף זוז אם לגורן בשנים עשר מנה אסור ...
טרשא שרי

³⁸ דעת הרמב"ן במלחמות בדרף לו: מדפי הרי"ף להתיר בזה. אולם המאירי בסוגייתינו והמחנ"א סי' לא כתבו לאסור בזה.

³⁹ כ"ב בספר חלקת בנימין סי' קעו סקנ"ח ובאשמרה הוקיד סי' קעו ס"ח ומעמם משום שמסתימת הפוסקים בדין זה משמע שהבינו כדעת הרמב"ן.

⁴⁰ חכמ"א כלל קלו י שהרי דינו כמכירה

⁴¹ מחנ"א לא ועיין ברית יהודה שם הערה ד

⁴² שו"ע הרב טו

⁴³ ואם משלם גם על הוצאתיו כגון קניית חומרים והעסקת פועלים וקבלני משנה ודאי שאין להזיל עבור הקדמת תשלום עבור דברים אלו שהרי זה ממש כפירות וכמקת. ועיין ברית יהודה שם הערה ז

⁴⁴ רבית אינה אלא שכר המתנת חוב אבל שכר הקדמת פריעות החוב מותר להשתכר אלא שאם אינו עושה מיד שקיבל המעות נעשה חוב עליו ונראה כאלו הלוחו ומה שמוזיל לו בשכר המלאכה נראה כאלו הוא בשכר המתנת חוב ההלואה מה שאין כן כשמתחיל במלאכה מיד ניכר הדבר שהיא הקדמת השכירות ולא נראית כהלואה בין שהוא שכור לזמן בין שהוא קבלן. שו"ע הרב שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף סג: שהכלל ברבית הוא, שכל שבשביל המתנת מעותיו נותן לו שכר, הרי זו רבית בין בדרך הלואה בין בדרך מקח וממכר או שכירות. ואפילו בחוב שלא בא מחמת הלואה אם הסכים בעל המזון לדחות את זמן הפירעון מה שמוסיף לו על כך הרי זו רבית⁴⁵.

לפיכך אסור⁴⁶ למכור חפץ ולומר לקונה אם תשלם לי מעכשיו, אמכור לך בעשרה ואם לאחר זמן או בתשלומים בשנים עשר,

מכירה בתשלומים

בכל מקרה בו מוסיף יותר על דמי המקח בשביל שישלם לו בזמן מאוחר יותר, או שמוסיף על המקח בגלל שמשלם בתשלומים, שהרי זה כמלוח לקונה את דמי החפץ⁴⁷. ודין זה נאמר אפי' בחפץ שאין שומתו ידועה. ואפי' אם אומר לו אם תתן לי המעות מעכשיו אמכור לך כשער הזול ואם תתן לי המעות לאחר זמן אמכור לך כשער היוקר אסור. איסור זה קיים אף אם המוכר עשיר ואינו נצרך למעות ואף אם אינו רחוק למכור את סחורתו בזול. ואפילו אם גם המוכר צריך לקנות הסחורה בהמתנה ומשלם עבורה ביוקר⁴⁸.

במקרה שאין שומת החפץ ידועה, וכגון שיש לחפץ כמה מחירים בשוק, וכל שכן מוצרים המיוצרים בדוגמאות בודדות⁴⁹, מותר למוכר לומר ללוקח אם תתן לי המעות לאחר זמן אמכרנו לך ביותר מהמחיר הגבוה ביותר בשוק. ובלבד שלא יפרש שאם יתן לו מעות מיד ימכרנו במחיר השוק, ואין הבדל בזה בין כותב לאומר ולפיכך לא יכתוב מחיר למזומן ומחיר לתשלומים, אלא רק מחיר התשלומים⁵⁰. ואם כתב אסור לו למכור במחיר הגבוהה אך יכול למכור במחיר הנמוך⁵¹

⁴⁵ ברית יהודה פרק ב יח ועיי"ש הע' מג

⁴⁶ שו"ע ונו"כ קעג א

⁴⁷ וממילא מה שמוסיף הריח זו רבית אולם אין איסורו אלא מדרבנן כמש"כ הש"ך שם ד אולם אם לאחר גמר המקח על דעת לשלם סכום מסוים מוסיף לו זמן תמורת תוספת תשלום הרי זו רבית קצוצה עיין שו"ע הרב סעיף ד ויה

⁴⁸ שאילת יעב"ץ א לח

⁴⁹ ברית יהודה פרק כב הע' ד

⁵⁰ ועיין ברית יהודה שם הערה יג שהסתפק מה הדין באינו מפרש שני המחירים באותו מעמד אלא ששואל אותו אומר מחיר למזומן ולא מכן שואל שוב ואומר בהקפה וכן באם שניים שאלוהו האם יכול לומר לאחד מחיר מזומן ולאחר מחיר הקפה

⁵¹ שם הערה יד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אולם היתר זה הוא רק אם אין העלאה ניכרת במחיר החפץ עד שניכר לכל שמה שלוקח ממנו יותר הוא משום המתנת המעות.

לפיכך לא ישאל⁵² המוכר את הלוקח אם כונתו לשלם במזומן או בתשלומים ויאמר שיש הנחה למזומן, ומזהיות טוב לא ישאל כלל האיך רוצה לשלם אלא אם יאמר לו הלוקח שרוצה בתשלומים לפני שנקב לו מחיר, יאמר לו מראש מחיר הגבוה.

ובשיעור ההעלאה המותרת כשאינו מפרש. י"א⁵³ דהיינו דווקא כשמוכרו עד עשרים אחוזים יותר מהמחיר הגבוה ביותר בשוק. וי"א⁵⁴ שהכל לפי סוג הסחורה ועניינה. ולהלכה יש לנקוט כדעה ראשונה.

אם שומת החפץ ידועה בשוק וכגון שידוע שהחפץ שווה ברוב ככל החנויות עשרה, אסור למוכר לומר לקונה אם תשלם לי המעות לאחר זמן אמכרנו לך בשנים עשר אע"פ שלא אומר לו אם מעכשיו בעשרה. וכמו שיתבאר להלן דף סה. ובימינו רוב המצרכים והמוצרים ואפילו בגדים נחשבים כשומא ידועה⁵⁵. אולם אם שולח לו הסחורה או משלם לו במקום אחר אם אינו מפרש לו שהוא משום המתנת המעות מותר⁵⁶.

דעת רוב הפוסקים שאפילו כשמחיר ההמתנה הוא כשיוי החפץ במחיר השוק ומפרש שאם יתן במזומן יוזיל לו ממחיר השוק אסור⁵⁷.

במקום שדרך המסחר שאין משלמים במזומן רק בהמתנה כגון בחברות ביטוח וכדומה, יש מתירים לפרש שיתן הנחת מזומן.⁵⁸

אם שומת החפץ ידועה והמוכר אומר לקונה אם תתן לי המעות לאחר זמן אמכור לך כשער היוקר דהיינו שאינו קוצב סכום ואין היוקר ודאי, יש⁵⁹ שהתירו בזה, ויש⁶⁰ שאסרו בזה.

⁵² ברית יהודה שם הערה יג ועיי"ש מש"כ מהמרימ"ץ

⁵³ שו"ע והיא סברת הטור ועיין חו"ד ג ובשער דעה ג

⁵⁴ סמ"ע ארוכה אות לא

⁵⁵ שהרי יש מוצרים בפיקוח ויש שנמכרים לפי מחיר קמלוני, ומה שמצוי שיש כמה סוחרים שמוכרים בפחות מהשער הקבוע כיון שאינם מוכרים לעולם ביותר מהמחיר הקבוע נחשב שומתו ידועה, ברית יהודה פרק כב הע' ד

⁵⁶ שו"ת בית אפרים י"ד מא כיון שאינו ניכר שהוא אנר נטר אלא אפשר שהוא משום טורח השילוח או ההנעה למקום התשלום

⁵⁷ מהנ"א לא וחכמ"א קלט ה התירו, אך מ"ל ותפא"ל ושו"ע הרב ובשו"ת אמרי בינה החמירו בזה עיין ברית יהודה שם יז

⁵⁸ ברית יהודה שם ה

⁵⁹ שו"ך ג והלבוש וחמ"א ב וכן נראה מאבנ"ז רו יב

⁶⁰ רע"א בהגהותיו לשו"ך שם והגידות שער מו ח"ד אות ל ושו"ע הרב כב וחוו"ד א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בזמננו יש להתיר לסיטונאים⁶¹ למכור סחורה בהקפה ביותר משוויה גם אם שומתה ידועה בשוק משום שכיון שעשויה להשתנות בכל עת מחמת כל מיני סיבות נחשב הדבר שאין שומתה ידועה וממילא דינה כנזכר, שעד עשרים אחוז מהמחיר הגבוה ביותר בשוק ניתן למוכרה בהמתנה, אולם לקמעונאים אין להתיר זאת משום שאצלם המחיר אינו משתנה

אם שאל הלוקח⁶² למחיר החפץ ונקב המוכר במחיר נמוך ולאחר מכן אמר הלוקח שברצונו לשלם בהקפה, יש אומרים שיכול המוכר לחזור בו ולומר ללוקח שמעתה גם אם ירצה לשלם במזומן המחיר גבוה יותר ומותר ללוקח לשלם בהקפה מחיר זה, ויש האוסרים בזה ולדעתם אין היתר למוכר למכור בהקפה במחיר גבוה יותר מהמחיר שנקב מתחילה למשלם במזומן. ואף בדעת המתירים יש אומרים שזה דוקא אם מתחילה נקב המוכר רק במחיר אחד שאז יכול לחזור בו ולדרוש מחיר גבוה יותר, אולם אילו פירש לו המוכר מתחילה שני מחירים, מחיר נמוך למשלם במזומן ומחיר גבוה יותר למשלם בהקפה, שוב לא יוכל המוכר לחזור בו. ונראה שיש החולקים ע"ז ומתירים גם באופן זה.

**ח. אמר רב פפא טרשא דידי ... זיל בתר דידהו דאילו הו
להו זוזי הו שקלי כי השתא השתא דלית להו זוזי שקלי
כיוקרא דלקמיה**

מה שהתבאר שאסור⁶³ למכור חפץ ולומר לקונה אם תשלם לי מעכשיו, אמכור לך בעשרה ואם לאחר זמן או בתשלומים בשנים עשר, ובכל מקרה בו מוסיף יותר על דמי המקח בשביל שישלם לו בזמן מאוחר יותר, או שמוסיף על המקח בגלל שמשלם בתשלומים, שהרי זה כמלוה לקונה את דמי החפץ⁶⁴. איסור זה קיים אף אם המוכר עשיר ואינו נצרך למעות ואף אם

⁶¹ רב פעלים יו"ד ד יב וכ"כ בהליכות עולם ח"ח פ' ואתחנן אות ו

⁶² הו"ד קעג ב

⁶³ שו"ע ונו"כ קעג א

⁶⁴ וממילא מה שמוסיף הריח זו רבית אולם אין איסורו אלא מדרבנן כמש"כ הש"ך שם ד אולם אם לאחר גמר המקח על דעת לשלם סכום מסוים מוסיף לו זמן תמורת תוספת תשלום הרי זו רבית קצוצה עיין שו"ע הרב סעיף ד ויח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אינו דחוק למכור את סחורתו בזול⁶⁵ ואפילו אם הלוקח מעוניין בכך⁶⁶.
ואפילו אם גם המוכר צריך לקנות הסחורה בהמתנה ומשלם עבורה ביוקר⁶⁷.

**ט. אמר רב חמא טרשא דידי ודאי שרי מאי טעמא ניהא להו
דליקו ברשותי דנל הינא דקא אזלי שבקי להו מנסא
ונקוט להו שוקא**

אף באופן האסור למכרו⁶⁸ בהמתנה ביוקר, אינו אלא כשנעשה במכירה
גמורה וכל האחריות על הלוקח, אבל אם קיבל עליו המוכר אחריות עד
שעת היוקר, שאם אבדה או נשברה לא ישלם הלוקח כלום יש מתירים⁶⁹.

וכן אפילו כשאחריות ההפסד על הלוקח, אלא שהתנה עמו שאם לא ימכרנה
הלוקח בריוח יחזירנה לו, לדברי הכל מותר.

הסכם שכירות – קניה HIRE – PURCHASE או קניה בליסינג, שמהותו שכל זמן שלא
שלם כל הסכום, הורי זה רק שכירות, וכל התשלומין הם לו בתור תשלומי שכירות,
ורק בסוף התשלומין נעשה מכירה ברצון הקונה, מותר⁷⁰ אם ייערך הסכם כדלהלן.

- מחיר החפץ במזומנים כך וכך, והמחיר של שכירות – קני' כך וכך, (תוספת
האחוזים וכדומה).
- בעל החפץ משכיר החפץ לשוכר לשנה או שנתיים.
- השוכר ישלם להמשכיר בשעת החתימה, סך מה על התחלת השכירות.
- בכל חודש וכדומה, ישלם סך הקבוע, היינו חלק מכל המחיר של שכירות –
קנייה כנ"ל.

⁶⁵ משום שלגבי לוקח יש הפסד שאילו היו לו מזומנים היה קונה בזול וזהו טרשא דרב פפא דאמרי' זיל בתר
לוקח,

⁶⁶ מ"ז א כיון שהיה יכול להרויח ולקנות עכשיו בשער הזול ואינו עושה כן בדלל שאין לו מעות אגר נטר הוא
⁶⁷ שאילת יעב"ץ א לח

⁶⁸ ברית יהודה פרק כב סעיף יד על פי מש"כ ברמב"ם רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ח הלכה ג ובשו"ע ונו"כ
קעג יד ועיי"ש שפלפל בשיטות השונות בהסבר דברי השו"ע

⁶⁹ כיון שמה שלוקח ביוקר אינו משום המתנת המעות אלא משום צד האחריות שבואו משום שאין המכירה
הלוטה.

⁷⁰ שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן כ ועיי"ש שביאר את על הצדדים ועיין ברית יהודה פרק כב הערה כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

- השוכר מחויב לשלם כל מיני מסים וכו', ולהחזיק החפץ באופן טוב ונעלה, ולתקנו אם נפחת או נשבר על חשבונו. או לבטח על כך בחברת ביטוח.
- המשכיר יקבל עליו אחריות אונסים וגניבה ואבידה, עד זמן חלות הקני'. או לחילופין יבטח על כך אצל חברת ביטוח.
- השוכר אין לו רשות למכור או להשאיל או להשכיר החפץ לאחרים, ולא להחזיק עצמו לבעל החפץ.
- השוכר מחויב ליתן דריסת רגל להמשכיר, בכל עת שירצה המשכיר לבוא ולראות את החפץ.
- השוכר צריך להודיע למשכיר, אם יעבור לדירה אחרת.
- הרשות להמשכיר ליקח החפץ בחזרה אם מת השוכר או אם השוכר אינו מקיים איזה מן התנאים וכו'.
- הרשות ביד השוכר לחזור מהשכירות, והמשכיר צריך לקבל בחזרה החפץ, בעת שירצה השוכר, במחירו השווה בשוק באותו זמן⁷¹. ורק מפסיד כל מה שנתן, ואם מה שנתן לא הגיע לחצי המחיר של השכירות – קניה, צריך להשלים⁷².
- אם השוכר שלם כל הסכום, וקיים כל התנאים שבשטר הסכם, אז יש לו רשות לקנות את החפץ, בלי שום תשלומין עוד.

אין להוסיף על חוזה זה שאם לא ישלם בזמנו, מחויב ליתן רבית בעד זה.

דף סה:

י. מבר לו את השדה ונתן לו מקצת דמים ואמר לו אימתי שתרצה הבא מעות וטול את שלך אסור

כבר התבאר לעיל דף סג: שכל מכירה שאינה מוחלטת ועלולה להתבטל מחמת תנאי⁷³ שבין הלוקח למוכר או מחמת סיבה אחרת הרי המעות שנתן

⁷¹ כתב זה לרווחא דמילתא

⁷² שזה הוי מטעם פחת, שכל חפץ, אחרי שהשתמשו בו, אף שלא נתקלקל כלל, נפחת שויו מחפץ חדש, הרבה מאד, כנודע.

⁷³ עיין חו"ד קעד א שכל תנאי ולא דוקא התלוי במקח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

הלוקח הרי הם כהלואה ביד המוכר ולכן אסור ללוקח לאכול פירות או להשתמש בחפץ משום רבית⁷⁴.

אולם אם⁷⁵ כשנתן לו מקצת המעות אמר לו קנה כשיעור מעותך, וכשתביא שאר המעות תקנה השאר, כל אחד אוכל פירות כפי שיעור שיש לו בשדה בערך מעותיו⁷⁶.

יא. הלוחו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי הרי היא שלו

עוד התבאר שם שהמלוה מעות לחבירו⁷⁷ ובתמורה לכך משכן הלוח את שדהו למלוה, והתנה עמו שאם לא יפרענו עד ג' שנים תהא השדה קנויה למלוה עכשיו והגיע הזמן ולא פרעו השדה קנויה לו למפרע, אע"פ ששזה יותר מדמי החוב, אולם בתוך הזמן אסור למלוה לאכול מפירות השדה⁷⁸.

ואם לא התנה⁷⁹ עמו שתהא קנויה מעכשיו, אפילו הגיע הזמן אין השדה קנויה לו⁸⁰, וכל שכן שאסור לו לאכול פירות. ואם אכל י"א⁸¹ שהרי זו רבית קצוצה, וחייב להחזיר, וי"א⁸² שאינו אלא אבק רבית, ואינו חייב להחזיר, ומה שאכל לאחר ג' שנים לכו"ע חייב להחזיר⁸³.

⁷⁴ שו"ע ונו"כ קעד ז ורמ"א שם ה

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

⁷⁶ שהרי כנגד מה שנתן קנה, והשאר אם יאכל הוי גזל שאינו שלו, וממעם זה אף אם יאכל כל הפירות ברצון השני אין כאן רבית שהרי אין כאן המתנה שמה שלא נתן אינו קונה כלום. שער דעה ב ברית יהודה פרק כח ג

⁷⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ רז ט

⁷⁸ סמ"ע שם יח שמא יבא לפדות תוך ג' שנים ויהיו המעות הלואה למפרע ונמצאו הפירות רבית

⁷⁹ שו"ע ונו"כ יו"ד קסד ד

⁸⁰ שהרי זו אסמכתא כמבואר בחו"מ שם

⁸¹ שו"ע שם ושם

⁸² רמ"א יו"ד שם שאינו רבית קצוצה כיון שסוף סוף השדה ממושכבת בידו. ואינו מחילה במעות שהרי ידע שאין השדה קנויה לו שבידוהיה לפדותו ובכל זאת הניחו לאכול הפירות (סמ"ע חו"מ שם כא)

⁸³ לשו"ע משום דהאי רבית קצוצה ולרמ"א משום דהוי מחילה במעות שחשב שהשדה קנויה ואינו אלא מחילה במעות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

יב. פעמים ששניהם מותרין דאמר ליה קני כשיעור זוזך

מה שהתבאר שאם⁸⁴ כשנתן לו מקצת המעות אמר לו קנה כשיעור מעותך, וכשתביא שאר המעות תקנה השאר, כל אחד אוכל פירות כפי שיעור שיש לו בשדה בערך מעותיו⁸⁵. ואם נתנו רשות זה לזה מותר לשניהם לאכול מכל פירות השדה⁸⁶.

יג. פעמים ששניהם אסורין דאמר ליה לני מייתית קני

מעכשיו פעמים מוכר מותר ולוקח אסור דאמר ליה לני מייתית קני פעמים שהלוקח מותר ומוכר אסור דאמר ליה קני מעכשיו וזוזאי להזו הלואה גבך

עוד התבאר שם שכל מכירה שאינה מוחלטת ועלולה להתבטל מחמת תנאי⁸⁷ אסור ללוקח לאכול פירות או להשתמש בחפץ משום רבית⁸⁸.

ואפילו התנו ביניהם שכאשר יתברר ותבטל המכירה ויחזיר המוכר המעות יחזיר לו הלוקח תמורת הפירות שאכל או תמורת השימוש בחפץ אסור, שרבית על מנת להחזיר אסור⁸⁹. אבל אם מתנה שבעת החזרת המעות ינכה לו התמורה מותר⁹⁰.

⁸⁴ שו"ע ונו"כ שם ד

⁸⁵ שהרי כנגד מה שנתן קנה, והשאר אם יאכל הוי גזל שאינו שלו.

⁸⁶ שאם יאכל כל הפירות ברצון השני אין כאן רבית שהרי אין כאן המתנה שמה שלא נתן אינו קונה כלום.

שער דעה ב ברית יהודה פרק כח נד

⁸⁷ עיין חו"ד קעד א שכל תנאי ולא דוקא התלוי במקח

⁸⁸ שו"ע ונו"כ קעד ז ורמ"א שם ה

⁸⁹ עיין ט"ז קעד ד שאינו אלא דרבנן ועיין ברית יהודה פרק א הערה יג שהביא משו"ת הר המור סי' יז שדוקא באכילת צד מכר אינו אלא מדרבנן אבל בהלואה נמורה אפילו על מנת להחזיר הרי זה רבית קצוצה, ועיין חו"ד קעד ד שטעם איסור בית על מנת להחזיר משום שהמלוה נהנה בינתיים שמה שמשמש במעות הרבית ואותה הנאה אינו מחזיר

⁹⁰ שו"ע ורמ"א שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

לפיכך המוכר⁹¹ שדה לחבירו ולא נגמרה המכירה אסור למוכר לאכול פירות, שהרי זה כרבית על החוב שיש ללוקח כלפיו.

ואם התנו ביניהם שכשיביא הלוקח שאר המעות יקנה מעכשיו כל השדה אסור לשניהם לאכול פירות, מכיון שאם יביא שאר המעות ותתקיים המכירה למפרע נמצא שהמוכר המתין לחוב המעות והפירות הרי הם רבית, ואם לא יביא ותבטל המכירה נמצא שהלוקח המתין לקבל המעות שנתן והפירות רבית, אלא מניחין את הפירות ביד צד ג' ולכשיתברר הדבר יתנו הפירות לזה שהשדה שלו, אם יביא הלוקח שאר המעות יתן ללוקח ואם לא יביא יתן למוכר. או שהאוכל הפירות יתחייב שכשאר יתברר שאכל שלא כדין ינכה תמורת הפירות מחובו. אך אינו רשאי לומר אשלם לך הפירות שאכלתי.

ואם התנו⁹² ביניהם שכשיביא הלוקח שאר המעות יקנה, ולא אמר מעכשיו, המוכר אוכל פירות עד שיביא הלוקח, ואם אכל הלוקח מוציאים ממנו⁹³.

ד. משכן לו בית משכן לו שדה ואמר לו לנשתרצה למוכרם לא תמכרם אלא לי בדמים הללו אסור בשוייהן מותר

הלוה לחבירו⁹⁴ על משכון של קרקע והתנה עימו שכשירצה למוכרה לא ימכרנה אלא לו, אם מתנה עימו למוכרה בפחות מהשווי האמיתי של הקרקע

⁹¹ שו"ע ונו"כ קעד ה

⁹² שו"ע ונו"כ שם ו

⁹³ ולש"ך אין מוציאים דהוי אבק רבית. הו"ד ה)

⁹⁴ שו"ע ונו"כ קעב ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

אסור, בין כשקצבו מחיר⁹⁵ ובין שלא קצבו, יש אומרים⁹⁶ דהוי רבית קצוצה⁹⁷, ויש חולקים⁹⁸ וסוברים דהוי אבק רבית.

ואם מתנה עימו למוכרה לו בשוויה מותר אע"פ שקוצב לו⁹⁹ את סכום הדמים, ויש אומרים¹⁰⁰ שאע"פ שמוכר לו בשוויה אסור לקצוב לו את סכום הדמים אלא כל ההיתר הוא רק לומר לו שימכרנה לו, לדעת המתירים אפילו הוקר אחר כך בשעת מכירה והוא שוה עתה יותר מותר למכרו לו במחיר שקצבו¹⁰¹.

טו. מכר לו בית מכר לו שדה ואמר לו לכשיהיו לי מעות החזירם לי אסור לכשיהיו לך מעות אחזירם לך מותר

המוכר להבירו¹⁰² וקיבל דמיו¹⁰³, ומתנה עימו שאם יהיו לו מעות יצטרך הקונה להשיב לו את השדה¹⁰⁴, הדין הוא שאין כאן מכירה בין אם קצב זמן

⁹⁵ עיי' בחידושי הגרעק"א שהביא בשם כמה פוסקים דאע"ג דיכול למוכרה לאחרים ביותר אפ"ה אסור למכרה לזה ובהגהות מרדכי כתב דדוקא בהתנה לא תמכרנה אלא לי בדמים הללו אף אם ירצה אחר ליתן יותר אבל אם אמר מעכשיו תהי' קנוי' לי אם תרצה למכור לאחר מותר אבל בפני יהושיע כ' דאף בסתמא הכי הוא דהא אם לא ירצו אחרים ליתן יותר בלא תנאי הוי היא מצרין עיין שם עהו"ד ביאורים יב שכ' דכל זה הוא אם לא אמר מעכשיו אבל אם אמר מעכשיו בכ"מ מותר עיין שם ובחידושים ס"ק מ"ו:

⁹⁶ כך דייק הב"י מתוס'

⁹⁷ עיי' חו"ד בב"אורים ס"ק י"ב שכ' דהא בדמים אלו אסור היינו אפי' הו"ל אח"כ דבתר מעיקרא אזלינן ועיי' בתשו' כתר מרדכי שבסוף הס' מרבה תורה סי' ה' שנשאל במשכן בית והתנה עמו בדמים אלו והיתה שוה אז כן והתנה עמו בקנין גמור ובמעכשיו ואח"כ נתיקרה אם יכול למכרה לאחר ביותר ממה שהיתה שוה בשעת התנאי וכן אם רשאי לקיים הראשון כפי התנאי בפחות ועיי"ש במ"ש בזה ולדינא העלה דכשרוצה למכור לו רשאי וכן אם אינו רוצה למכור לו מותר למכרו לאחר ביותר עיין שם באורך.

⁹⁸ בעל התרומה הביא הב"י וחלק עליו

⁹⁹ מ"ז י כתב למעשה להקל בזה.

¹⁰⁰ ש"ך כח וכתב דלמעשה יש להחמיר בזה

¹⁰¹ חו"ד שם יב ואפילו לא אמר מעכשיו כיון דהתנה כשירצה למוכרם שיהי' המעות מכירה ולא הלואה ובשעת פסיקה לא היה שוה יותר מותר

¹⁰² שו"ע ונו"כ יו"ד קעד א וחו"מ רו ו

¹⁰³ שאם לא קיבל אין המתנת מעות.

¹⁰⁴ עיי' (בתשובת נו"ב תניינא חו"ד סי' ע"ה) שכתב לולא דמסתפינא אמינא דדוקא בלשון זה דמשמע שכשיחזיר לו המעות יבטל המקח למפרע ונמצא שהיו המעות הלואה בידו אבל אם אמר לכשיהיו לי מעות תחזור ותמכור לי נמצא אף בשעת חזרת המעות אין כאן ביטול מקח למפרע ועד עתה מכירה נמורה היתה אפילו צד א' ברבית ליכא ומותר וכ"ש במטלטלין כה"ג דאיכא היתר יותר שהרי יש חשש אחריות יותר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לחזרתו וביין אם לא קצב¹⁰⁵, ולכן אסור לקונה לאכול את פירות השדה, לפי שנמצא שהקונה הלוח לחבירו מעות ובתמורה לכך מקבל הוא את פירות השדה, ולדעת השו"ע רבית קצוצה היא¹⁰⁶.

ואם מנהג הוא¹⁰⁷ כן בעיר שכל מי שמוכר צריך הקונה להחזירו למוכר כשיהיו לו מעות, אסור ללוקח לאכול הפירות גם אם לא התנו¹⁰⁸.

וכן במכירת מטלטלין¹⁰⁹ אם המוכר מתנה עם הלוקח שיוכל לפדות ממכרו כשיהיו לו מעות, או לאחר זמן פלוני או עד זמן פלוני, אין זה מכר גמור אלא המעות הן בהלואה אצל הלוקח, ואסור לו להשתמש במקחו או להשכירו כל זמן שלא פדאן המוכר מפני שהיא רבית גמורה.

وهוא שהלוקח קיבל עליו תנאי זה בתורת חיוב גמור, בענין שהמוכר יכול לתבוע לדין ולכופו להחזיר לו ממכרו. אבל אם לא קיבל עליו הלוקח תנאי זה בתורת חיוב אף על פי שהבטיח לו להחזיר לו מדעתו ורצונו רק שלא יוכל לתבעו בדין ולכופו אין זה תנאי גמור לבטל המקח ואין בזה משום רבית.

יש אומרים שכל שניכר מדעת המוכר שרצונו לחזור לממכרו ועל דעת כן מכר לו אף על פי שלא קיבל עליו הלוקח בתורת חיוב גמור להחזיר לו ואפילו גם לא הבטיח הבטחה נאמנה רק אמר לו דברים שמשמען הוא שיחזיר לו ממכרו הרי סמכה דעתו של מוכר על דברים אלו ועל דעת כן מכר לו מן הסתם כיון שניכר מדעתו שרצונו לחזור לממכרו לפיכך אין זה מכר גמור והמעות הן בהלואה אצל הלוקח ויש בזה משום רבית גמורה. ויש לחוש לדבריהם להחמיר בשל תורה ולא כרבים שנהגו להקל להלוות ברבית על משכנות כדרך מכירה שמוכרם לו הלוח וכשיגיע זמן פרעון חוזר המלוח ומוכרם לו ביותר ממה שהלוח לו שזו היא רבית גמורה לסברא האחרונה:

מבתיים ושדות ומביא ראיה ע"ז מהא דקי"ל שומא הדרא ללוח והרי המלוח אוכל בינתיים פירות ושוב דחה זה דש"ה דהבירה ביד המלוח למכור השדה על כרחו של הלוח ושוב לא תהדר משא"כ הכא ע"ש.

¹⁰⁵ עיין בתשובת בית אפרים חי"ד סי' מ"ב שכתב דהכא מיירי בלא קבע זמן לחזרה אלא כל אימת שיהיו לו מעות יחזיר אבל אם קבע זמן לחזרה עד מלאות לו שנה או שנתיים יהיה לו רשות לחזור והגיע הזמן ולא נתן לו המעות המקח קיים והלוט ללוקח כמבואר במשנה בערכין דף ל"א גבי בתי ע"ח ושוב דחה זה דכאן אין חילוק בין קצב זמן לפדיונו ללא קצב.

¹⁰⁶ כאן משמע דקי"ל צד אחד ברבית הוה רבית קצוצה דהא כאן הוה רק צד אחד ברבית דהא אפשר שלא יבא לידי רבית ובס"י ק"ע כתבתי שבוה חולק הטור עם הר"י קרקו"א. מ"ז שם א ובש"ך שם פסק שאינו אלא אבק רבית

¹⁰⁷ רמ"א יו"ד שם

¹⁰⁸ דכל המוכר אדעתא דמנהג דעיר הוא מוכר וזה קונה אדעתא דהכי

¹⁰⁹ שו"ע הרב נד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן אם הלוקח מתנה שאם ירצה להחזיר לו מקחו לאחר זמן יחזיר לו מעותיו אין זה מכר גמור ואסור ללוקח ליהנות במקחו משום רבית.

טז. סיפא דאמר ליה מדעתיה

מכר לו סתם ואמר¹¹⁰ הלוקח מדעתו כשיהיו לך מעות אני אחזיר לך הקרקע, אינו תנאי אלא פטומי מילי, דתנאי בזה על המוכר להתנות ולא על הלוקח ומקח קיים¹¹¹, לפיכך הלוקח אוכל פירות. ואם כשאמר בן הלוקח חלטו המוכר והחזיק דבריו הרי הוא תנאי, אבל כל שעשאו הלוקח ואפילו בתוך המכר¹¹² ושתק המוכר ולא חזקו, אין זה תנאי אלא פטומי מילי והמכר מכר, הואיל שלא עשאו המוכר שהיה לו לעשותו מפני שהוא טובתו.

¹¹⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד שם.

¹¹¹ בחו"מ שם וכתב המחבר מכר לו סתם, ואמר ליה הלוקח מדעתו: כשיהיו לך מעות תביאם לי ואני אחזיר לך קרקע זו, הרי התנאי קיים והלוקח אוכל פירות, ואין בזה אבק רבית, שהרי מעצמו חייב עצמו בתנאי זה. ועיין סמ"ע יג ונתיה"מ טו שהקשו שהטור [סעיף י"א] תמה הא פטומי מילי הוא, ואי התנאי קיים הא אסור לאכול הפירות. ותירץ הב"י [שם] דמיירי שאחר שכבר נגמר המקח התנה הלוקח וקנה מידו על תנאי זה, משו"ה המכר קיים ומותר לאכול הפירות [ונראה דמיירי שהלוקח קיבל על עצמו בחיוב למכור לו כשיביא מעות, דאילו בקנין גמור מעכשיו, הא אסור לאכול הפירות כמבואר בב"מ דף ס"ו ע"ב, וראה רש"י שם ד"ה ואיבעית אימא], ובכסף משנה [פי"א ממכירה הי"א] תירץ דאפילו קודם גמר המקח, דוקא כשהמוכר התנה תנאי זה הוי שם הלואה עליו ואסור לו לאכול הפירות, כגון דלא היה דעתו למכור כלל, משא"כ כשמכר סתם וייאש נפשו מלהתנות, רק שהלוקח התנה, אף שהחזיר המוכר התנאי והתנאי קיים, מ"מ אין שם הלואה עליו ומותר לו לאכול הפירות. סמ"ע [סקי"ג]. והט"ז פסק דאין הלכה כדיעה זו, רק דמיירי שהתנה הלוקח, והוי פטומי מילי והתנאי בטל, ולכך מותר לו ללוקח לאכול הפירות, הא במקום שהתנאי קיים כגון שהתנה הלוקח והחזיר המוכר התנאי, אסור לו לאכול הפירות.

¹¹² וכ' הפרישה דהיינו דוקא באומר בן קודם גמר המקח אבל אם אמר בן בשעה שמתחיל המקח אפילו התנה הלוקח מהני כדאיתא בח"מ ס"ס ר"ז. ש"ך שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

